

Príspevek k historii hostince u poutního místa Panny Marie ve Skále (Mariastein)

V překrásném, hlubokém a lesními stráněmi obklopeném údolí, v severní části území městyse Spálova, v těsné blízkosti řeky Odry, která zde tvoří starou zemskou hranici mezi Moravou a Slezskem - nedaleko poutního místa Panny Marie ve Skále, se nachází výletní hostinec čp. 210. Ten zde stával už za starých časů a dodnes zajišťuje odpočinek a občerstvení poutníkům i turistům. Zatímco o poutním místě Panna Maria ve Skále bylo publikováno několik článků, přičemž některé z nich se zmiňují i o uvedeném hostinci¹, samostatná podrobnější historie hostince však schází. Vyplnit tuto mezeru do roku 1946 jsme se pokusili v následujícím článku.

Počátky výletního hostince u poutního místa Panna Maria ve Skále lze datovat do let 1848 - 1852, kdy existence pověstmi opředeného posvátného léčivého pramene způsobila zvýšenou návštěvnost této lokality. Tehdejší majitel spálovského panství Mořic, svob. pán Závíš z Osenic² (1841 - 1883), zde proto postavil v roce 1848 vanové lázně k využívání vodoléčby. Byla to jednoduchá dřevěná stavba, v ní dřevěným pažením utvořeny menší místnosti a v každé z nich byla postavena dřevěná vana na koupání. Koupele byly možné teplé i studené. Voda do lázní se brala z později zasypané studny, protože posvátná voda z pramene Panny Marie se ze zbožné úcty k vanovým koupelím nepoužívala. V lázních léčil první spálovský vrchnostenský lékař - ranhojič Laurenz Tichý³ (*1812 Přerov / † 9. 4. 1882 Spálov), kterého Mořic Závíš z Osenic v roce 1843 povolal k pečování o zdraví spálovské vrchnosti a zaměstnanců statku. Léčil také místní i okolní obyvatele. Laurenz Tichý chodil v létě, každý všední den okolo deváté hodiny ze Spálova do lázní, kde od 9. do 11. hodiny pacientům předepisoval koupele a dával „baňky“ s pijavicemi pro odebrání krve. Lázně navštěvovalo hodně lidí, nejvíce jich však bylo z Kravařska. Dřevěné vanové lázně později zničil požár a nebyly už obnoveny. Po lékaři Laurenzi Tichém se zachoval světle šedý pomník v novogotickém slohu, který je zazděn z vnější strany ve východní zdi sakristie spálovského farního kostela sv. Jakuba Staršího. Na pomníku je v 10 řádcích vysekán v překladu tento nápis: (jednotlivé řádky jsou zde odděleny čárkami)

Lorenz, Tichy, lékař, zemřel 9. dubna 1882, v 70. roku života,

Franziska, Tichy, zemřela 19. září 1871, v 61. roku života,

Odpočívajte v pokoji

1 *Oderské vrchy 1991, č.1-2, str.3-6; Oderské vrchy 1997, č.1-2, str.12-17; Poodří 2001, č.1, str.46-47; Oderský zpravodaj č.8 /2016, VL č.43, str. 607-614.*

2 *Nejstarší syn z rodu Závíšů - Mořic, svob. pán Závíš z Osenic (*7.12.1804 Olomouc / † 18.11.1885 Kottling-Neusidel, Rakousy) byl c. k. hejtmanem pěšího pluku č.15 a posledním majitelem Spálova. Oženil se 22. 1. 1843 s Aloisí, roz. svob. paní Sedlnickou z Choltic, která zemřela ve Spálově 24. 8. 1883. Neměl mužského potomka, jen tři dcery Sidonii (*19. 10. 1845 / †1891 Spálov), Annu (*29. 3. 1848 / †1907 Opava) a Carolu (*20. 4.1852 / †1935 Mladá Vožice). Rod Závíšů z Osenic držel spálovské panství od roku 1743 celkem 140 let. Mořic, svob. pán Závíš z Osenic po smrti své manželky zadlužený spálovský statek v roce 1884 prodal.*

3 *Laurenz Tichý se usadil ve Spálově na zámku čp. 1 s celou rodinou - manželkou Františkou (*1810 Přerov / †19. 9.1871 Spálov), dcerou městského lékaře v Přerově Vincenta Dvořáka a dětmi Františkem (*28. 11.1841), Jindřichem (*21.7.1843), Ludvíkem (*24.8.1848), Rudolfem (*30.11.1850 Spálov - později knihovníkem na zámku) a Sofií (*5.2.1839 Přerov, čp. 143), která se ve Spálově roku 1864 provdala na zámku za poštovního úředníka z Vídne - Laurence Dvořáka. Jako svědek na její svatbě je uveden Mořic, svob. pán Závíš z Osenic.*

V roce 1852 byla u Skály Panny Marie postavena malá hospoda s čp. 210, která je znázorněna v příložené mapce (výřez skici z roku 1836). Je na ní zachycen i objekt Spálovského mlýna s budovou čp.123, protože o jeho obyvatelích se ještě v textu článku zmíníme. Překročení toku řeky Odry bývalo pro povozy možné jen dvěma brody, dokud v roce 1805 nepostavili oderští soukeníci u Spálovského mlýna první most⁴ přes Odru. Obyvatelé a hosté hostince a lázní (čp. 210) mohli používat pro přechod řeky lávku naproti hostince a při návštěvě Spálovského mlýna i rychlejší, na mapce čárkovaně znázorněné, pěšiny na pravém břehu řeky.

Prvním lázeňským hostinským byl v roce 1859 Josef Böss⁵ (*2. 11. 1820 Valašské Meziříčí /†11. 7. 1902 Spálov, čp. 210), od roku 1848 panský sluha a stolař na spálovském zámku. Ve svých 37 letech se 18. května roku 1858 v Potštátě oženil se 37letou dcerou soukenického mistra Franze Hurdese - Theresií (*20. 11. 1820 Potštát / †17. 7. 1899 Spálov, čp. 210), komornou a kuchařkou ve spálovském zámku. Jedním ze svědků při svatbě byl spálovský lékař Laurenc Tichy. Dodejme, že ještě před sňatkem se 6. září roku 1853 Theresii Hurdes narodila v Potštátě, čp. 43 dcera Maria⁶ a po svatbě 2. března roku 1859 se manželům Bössovým ve Spálově čp. 210 narodil i syn Josef Böss ml.7. Ten se jako železniční úředník v Krnově oženil 21. října 1884 v Býkově u Krnova (něm. *Pickau*) s Amalií Herdin (*13. 4. 1853 Býkov, čp. 48). Maria Böss se 4. listopadu roku 1873 provdala⁸ ve spálovském farním kostele sv. Jakuba Staršího za lesníka - *Revierförster* (toho času hospodářský kontrolor v Podóle⁹) Jozefa Futschika, syna učitele Jiřího Futschika a Veroniky Ehler z Jakubčovic nad Odrou. Ve vesnici Gorowa se jim 10. září 1874 narodila nejstarší dcera Ottilie, která byla pokřtěna v nedaleké obci Podóle ve farním kostele Povýšení sv. Kříže v tarnowské diecézi. Futschikovi měli dva syny a sedm dcer, z nichž se šest narodilo mimo domovskou obec na území západní Haliče, kde lesník Jozef Futschik změnil několikrát svého zaměstnavatele¹⁰. Pět dcer Jozefa a Marie Futschik (Vincenzia, Gabriele, Eugenie, Marie a Laura) se provdalo, přičemž čtyři dcery¹¹ odešly z domova za svými manžely. Ottilie a Theresia zůstaly svobodné. Pravděpodobně v roce 1890 se Jozef a Marie Futschik vrátili z Haliče¹² do své domovské

4 V roce 1800 oderští soukeníci koupili v Klokočově vodní mlýn čp. 83, který v roce 1803 přestavěli na valchu, aby k ní měli přístup s povozy.

5 Josef Böss byl vyznamenán za udatnost ve válce s Itálií pod vedením arcivévody Albrechta zlatou válečnou medailí.

6 Vlastivědní pracovníci František Maršálek a František Šustek uvádí, že Maria byla asi nelegitimní dcerou Mořice, svob. pána Záviše z Osenic a dlouholeté komorné i kuchařky na zámku Theresie Hurdes. Aby zámecký pán zabránil skandálu, našel jí, údajně po dohodě, ženicha Josefa Bösse.

7 Další životní osudy Josefa Bösse ml. se nám kromě narození a provdání jeho dcery Theresie Hedwig (*11. 10. 1881 Spálov, čp. 210) nepodařilo dohledat. Theresie Hedwig Böss odešla v dospělosti do Vídně, kde se 6. března 1916 ve 34 letech provdala v kostele sv. Florianu (Videň V- Matzleinsdorf) za 42letého Josefa Weigunyho, úředníka rakousko-uherských drah, původem z obce Benešov nad Černou (okr. Český Krumlov).

8 Oddával je farář P. Klement Doleček a Jozefu Futschikovi byl svědkem nadlesní - oberförster oderského panství Eduard Giržik.

9 Podóle - obec v Malopolském vojvodství, v roce 1873 - Halič v tarnowské diecézi. V současné době se obec po sloučení s menší vesnicí jmenuje Podóle-Gorowa.

10 Soudíme tak podle data a místa narození dcer Ottilie v roce 1874 v Gorowu (pokřtěna ve farním kostele Povýšení sv. Kříže v Podóle) v Malopolském vojvodství a Marie v roce 1880 ve Lgotě (pokřtěna ve farním kostele sv. Nikolaje ve Witanowicích v krakowském děkanátu), okres Wadowice ve Slezském vojvodství. Místa a data narození dalších čtyř dcer (Vincenzie, Gabriely, Eugenie a Theresie) a z toho odvozených působišť Jozefa Futschika v Haliči se nám nepodařilo dohledat.

11 Vincenzia se provdala za lékaře do Vídně, Gabriele za obchodníka do Těšína, Eugenie za správce statku v Piecziec v Polsku a Marie za sedláka Rudolfa Hauptmanna do Velkých Albrechtic.

12 V pamětech Eriky Sichma, rozené Rasch se uvádí, že Jozef Futschik zemřel při jezdeckém neštěstí v Haliči, ale nejsou popsány žádné podrobnosti o jeho úmrtí (místo a datum) a neuvádí je ani spálovský vlastivědný pracovník

obce Jakubčovic nad Odrou a na spálovském zámku 19. května roku 1891 Marie Futschik porodila nejmladší dceru Lauru. Jozef Futschik nejprve krátce pracoval jako hospodský¹³ v hostinci u Panny Marie ve Skále a později byl zaměstnán jako lesník na panství „von Badenfeldů“ v Klokočově. Zemřel na TBC 5. února roku 1893/14 v Klokočově na zámku čp.61 v 51 letech.

Po smrti svého otce Jozefa Bösse převzala Maria Futschik vedení hostince, jako pomocné síly jí vypomáhaly sestra Ottilie a po roce 1913 i sestra Theresia, která se vrátila z Vídně¹⁵. Dne 29. května roku 1920 se ve spálovském farním kostele vdávala za 35letého lesníka ze Spálovského mlýna¹⁶ Konrada Rasche jr.¹⁷nejmladší dcera Marie Futschik - 29letá Laura. Oddával je Joseph Lindenthal, farář z Čermné ve Slezsku, za svědky byli řezník Julius Rasch z Vítkova a sedlák Rudolf Hauptmann z Velkých Albrechtic. Měli spolu čtyři děti: Siegfrieda Rasche (20. 7. 1921–11. 2. 1945), Eriku Rasch, provdanou Sichma (25. 4. 1926 – 6. 8. 2006) a Theo Rasche (29. 3. 1929 – 10. 11. 2008). Druhorozený Helmut se dožil jen několika dnů. V roce 1926, ještě za života matky Laury Rasch - Marie Futschik, převzali manželé Konrad a Laura Rasch do vlastnictví výletní hostinec u poutního místa Panna Maria ve Skále. Později, 25. května roku 1927, Maria Futschik, známá v kraji jako „Mutter Futschik“ (matka Fučíková), zemřela¹⁸ v hostinci čp. 210. Konrad Rasch se přeškolil - stal se hostinským a společně s manželkou Laurou se rozhodli přestavět doposud skromný starý hostinec na větší a výstavnější letovisko. Přestavba začala v roce 1926, byla dokončena v roce 1929, kdy zde byly postaveny dva nové velké domy: v roce 1926 první dům se sedmi pokoji a restaurací, v roce 1929 druhý dům s devíti pokoji. Hostům byly k dispozici 1, 2, 3 a 4 lůžkové pokoje. Na zotavenou zde přicházela hlavně klientela z Kravařska a také podnikatelé z Moravské Ostravy. Konrad Rasch jr. připravil pro letní hosty zajímavé aktivity, jako bylo střílení na asfaltové holuby a ruskou kuželnu, střídané 1,5 hodinovou vycházkou na Hadinku s výletní restaurací a koupalištěm.

V letním období, zvláště o víkendech, vyžadoval provoz letoviska zapojení celé rodiny, včetně příbuzných. Pro hosty byla připravovaná vydatná kuchyně s následujícím denním jídelníčkem:

snídaně - káva, čaj, kakao nebo mléko, máslo a dvě housky nebo chléb,
oběd - polévka, maso (5 až 6krát týdně pečené), příloha a 3krát týdně moučník,
svačina - jako snídaně,

František Šustek. V dostupných polských digitalizovaných matrikách jsme úmrtí Jozefa Futschika do roku 1910 v Haliči nenalezli. Jeho doložené úmrtí jsme však dohledali v matrice zemřelých Klokočova, viz dále.

13 Rodná matrika Laury Futschik, inv.č.9916, sig.OdXI 16, 1875-1896, Spálov. ZA Olomouc.

14 Úmrtní matrika Jozefa Futschika, sig.BuXV 17, 1890-1949, Klokočov. MÚ Vítkov. Pohřben byl 8. února 1893 na neznámém místě.

15 Theresie Futschik provozovala ve Vídni kloboučnictví, přičemž bydlela u sestry Vincenzie na adrese Vídeň IV, Margarethenstrasse 38.

16 *Po rozpadu Rakousko-Uherska ztratil Konrad Rasch jr. zaměstnání lesníka ve vítkovském revíru a pracoval na pile ve Spálovském mlýně, který vlastnil do roku 1916 hrabě Johann Platter z Broelu a po něm Josef Hanel. Zde se Konrad Rasch jr. seznámil s Laurou Futschik z nedalekého hostince čp. 210.*

17 *Konrad Rasch jr. se narodil 12. října roku 1885 v Horním Vikštejně, čp. 10 hostinskému Konradu Raschovi sr. a jeho manželce Emilii, rozené Benesch.*

18 *Maria Futschik byla pochována na spálovském hřbitově 28. května 1927. Později, zde byla pohřbena i její spolupracovnice v hostinci Aloisie Klevarová (†28.10.1951), rozená Tillová - dcera sedláka Tomáše Tilla ze Spálova na usedlosti čp.103 a její dcera Aloisie Šimová (†2001, na pomníku není uvedena).*

večeře - vydatná masitá jídla, studené mísy.

Zimy na Mariasteině byly oživeny „kačeními hody“, „slavnostmi vína“ a „domácím bálem,“ který se brzy stal zábavou pro široké okolí. Sestra Marie Futschik - Resi Rasch přitom měla znamenité nápady pro výzdobu sálu v podobě papírových sněhových koulí, papírových karafiátů a podobných květin. V prvním patře byl zřízen bar, nazývaný „liščí dírou“, do kterého se ztráceli hosté unavení tancem. A na léto majitel a hostinský v jedné osobě - Konrad Rasch jr. postavil pro hosty před budovami hostince lavičky a stoly, aby si mohli užívat výhled na řeku Odru. Tento pracovně naplněný, ale bezstarostný život však trval na Mariasteinu jen do konce 2. světové války. Po porážce nacistického Německa byli 30. srpna roku 1946 obyvatelé hostince čp. 210 německé národnosti čs. státem vyvlastněni a vysídleni do Hesenska¹⁹ ve středním Německu.

Poznámka: naše poděkování patří panu Oskaru Kubíčkoví za zapůjčení vzpomínek paní Eriky Sichma, rozené Rasch a Karlu Goldovi za překlady německých textů.

Použité zdroje:

Alois Jahn, František Šustek: Ze zápisů o Skále Panny Marie v údolí Odry u Spálova. Vlastivědný zpravodaj Oderské vrchy, ročník XII / 1997, č.1-2, str.10-17.

František Šustek: Skála Panny Marie v údolí Odry u Spálova. Vlastivědný zpravodaj Oderské vrchy, ročník VI / 1991, č.1-2, str.3-6.

Petr Lelek: Pramen u poutního místa P. Marie ve Skále u Spálova. Poodří č.1/ 2001, str.46-47.

Petr Lelek: Skála Panny Marie. Vlastivědné listy č.43 (OZ č.8 /2016, str.607-614).

Erika Sichma, geborn Rasch: Erinnerungen Erika Sichma, geb.Rasch. Archiv rodiny Rasch.

Archiv obce Spálov 1895-1945_1952_pom 762, inv.č.8_006. Soka Nový Jičín.

Archiv obce Spálov 1895-1945_1952_pom 762, inv.č.9_240. Soka Nový Jičín.

Archiv obce Spálov 1895-1945_1952_pom 762, inv.č.8_292. Soka Nový Jičín.

Archiv obce Spálov evidence osob. Soka Nový Jičín.

František Šustek: Z historie rodů Fragštejnů a Závišů na Spálovsku. Zpravodaj Klubu genealogů a historiků Ostrava, č. 25, str.4-6. Dk ROH Vítkovice 1986.

---

¹⁹ Laura Rasch s dcerou Erikou a synem Theem do Blassenbachu, později tam přišel i manžel Laury-Konrad Rasch jr. Sestry Laury Rasch - Ottilie a Theresia Futschik do vedlejšího 2 km vzdáleného Elkerhausenu.

Sčítací operáty 1857_1869_1880_1890_1900_1910_1921 Spálov čp. 210. Soka Přerov.

Sčítací operáty 1857_1869 Spálov čp.1. Soka Přerov.

Sčítací operáty 1880_1890 Spálov čp.1. Soka Přerov.

Sčítací operáty 1900_1910 Spálov čp.1. Soka Přerov.

Sčítací operáty 1890 Jakubčovic n. O.. Soka Opava.

Rodné matriky 1845 - 1921 obce Spálov. ZA Olomouc.

Matriky zemřelých 1857 - 1938 obce Spálov. ZA Olomouc.

N_I-N_inv_c_7140_sig_Od_X_10_1849-1899_Potstat_025. Za Olomouc.

N_I-N_inv_c_7139_sig_Od_X_9_1815-1849_Potstat_030. ZA Olomouc.

O_I-O_inv_c_7143_sig_Od_X_13_1856-1892_Potstat_007. ZA Olomouc.

Modd 1864 Spálov čp.1_ Laurenz Dworzak a Sophia Tichy. ZA Olomouc.

Modd 1829 Spálov syn ranhojiče Rudolf Tichý. ZA Olomouc.

Modd 1870 Spálov_Anna Závisch z Osenic. ZA Olomouc.

Modd 1874 Spálov_Karola Závisch z Osenic. ZA Olomouc.

Modd_Spálov_1873_066_Josef Futschik a Marie Boess. ZA Olomouc.

Modd Spálov 1920_Karl Rasch a Laura Futschik. ZA Olomouc.

Modd Wien V. 1916_Theresia Hedwig Boess. Archiv Wien.

Mn Býkov 1853_Amálie Herdin. ZA Opava.

Modd Býkov 1884_Joseph Boess a Amalia Herdin. ZA Opava.

Velkostatek_Spálov_inv_c_259_sig_E_2 kniha listin_Tichy.

Mz Klokočov 1893 (úmrtí Jozefa Futschika). ZA Opava.

Family Search Catalog_Poland, Tarnow Roman Catholic Diocese Church books, 1612-1900.

cs.wikipedia.org, archivnimapy.cuzk.cz .

Použité fotografie pochází z archivu Muzejního spolku Rolleder, v.o.s. a z archivu rodiny Rasch.

Popisky k obrázkům:

(obrázky jsou číslovány v pořadí podle posupného řazení v článku)

Obr. 1 30. léta 20. století. Pohled do údolí řeky Odry s poutním místem Panna Maria ve Skále. Archiv Muzejního spolku Rolleder, o.p.s.

Obr. 2 1870 - na spálovském zámku. Dcery svob. pána Mořice Závěše z Osenic. Zleva doprava: Anna, Karola a Sidonia. Archiv rodiny Rasch

Obr. 3 2020 Spálov - kostel sv. Jakuba Staršího. Pomník zámeckého lékaře Laurence Tichého a jeho manželky Franzisky. Foto Jaroslava Šustkové

Obr. 4 Lázeňský hostinec čp. 210 u poutního místa Panna Maria ve Skále a Spálovský mlýn čp.123 na výřezu Indikační skici z r. 1836. ZA Opava

Obr. 5 První majitelé lázeňského hostince - manželé Jozef Böss a Theresie Böss, rozená Hurdes po svatbě v Potštátě. Archiv rodiny Rasch

Obr. 6,7 1870 - 1900. Pohledy na lázeňský hostinec u Panny Marie ve Skále. Nahoře bez lávky, dole s dřevěnou lávkou. Archiv Muzejního spolku Rolleder, o.p.s.

Obr. 8 Okolo roku 1890. Spálov u lázeňského hostince čp. 210. Na fotografii je Maria Futschik, rozená Böss, pravděpodobně se svým manželem Josefem Futschikem. Archiv rodiny Rasch

Obr. 9 Okolo roku 1900. Spálov u lázeňského hostince čp. 210. Dcery Marie Futschik před výletním hostincem čp. 210 u Skály Panny Marie. Druhá sedící zprava je nejmladší dcera Marie Futschik - Laura (*1891). Archiv rodiny Rasch

Obr. 10,11 Spálov 1926. U poutního místa Panna Maria ve Skále. Maria Futschik se svými 7 dcerami. Dole zleva doprava, stojící vzadu: Vincenzia, Gabriele, Eugenie, Marie, Otilie. Sedící vpředu: Theresia, Maria Futschik, Laura. Archiv rodiny Rasch

Obr. 12 2018 Podóle, Polsko. Farní kostel Povýšení sv. Kříže v tarnowské diecézi, kde byla v roce 1874 pokřtěna dcera Josefa a Marie Futschik - Ottilie. cs.wikipedia.org

Obr. 13 Witanowice - okres Wadowice, Polsko 1910. Zaniklý starý farní kostel sv. Nikolaje v krakowském děkanátu, kde byla v roce 1880 pokřtěna dcera Josefa a Marie Futschik - Marie. cs.wikipedia.org

Obr. 14 Spálov, 1920. Svatební fotografie Konráda Rasche jr. a Laury Futschik. Archiv rodiny Rasch

Obr. 15 Spálovský mlýn-pila v době, když zde pracoval Konrád Rasch jr., cs.wikipedia.org

Obr. 16 Spálovský hřbitov, 1927. Původní pomník Marie Futschik. Archiv rodiny Rasch

Obr. 17 Spálovský hřbitov, 1951. Pomník Marie Futschik a Aloisie Klevarové. Archiv rodiny Rasch

Obr. 18,19 Mariastein 1930. Nahoře pohled na nové budovy hostince, dole do jídelny hostince. Archiv rodiny Rasch

Obr. 20 Mariastein 1930. Majitel Konrad Rasch jr. při práci před verandou. Archiv rodiny Rasch

Obr. 21 Mariastein 1930. Letní posezení hostů na lavičkách před budovou hostince. Archiv rodiny Rasch

